

El valor de l'aigua. Objectes per a la seva gestió i ús

Isabel Fernández del Moral

05/01/2026

Abstract

Exposició: El valor de l'aigua. Objectes per a la seva gestió i ús

Lloc: Museu del Disseny - Disseny Hub Barcelona

Període: 3 d'octubre de 2025 - 11 de gener de 2026

L'exposició temporal El valor de l'aigua. Objectes per a la seva gestió i ús explora la història mil·lenària de la gestió de l'aigua, amb una selecció d'objectes patrimonials del Museu del Disseny que il·lustren les pràctiques tradicionals de captació, retenció i ús de l'aigua fins al context actual marcat per la crisi climàtica. S'analitzen peces com pous andalusins, terrissa medieval i recipients domèstics que evidencien la relació entre cultura, tècnica i economia circular. La mostra s'inscriu dins del marc conceptual de l'exposició permanent Matter Matters. Dissenyar amb el món, que aborda els impactes ambientals dels materials i la necessitat de sostenibilitat. Compromesos amb aquesta causa, l'edifici del Disseny Hub Barcelona ja porta a terme una gestió innovadora per l'estalvi de l'aigua, amb la col·laboració amb l'Oficina de Canvi Climàtic? i Sostenibilitat de l'Ajuntament de Barcelona, per promoure la consciència ciutadana i la sostenibilitat urbana a través d'activitats i campanyes educatives.

Introducció

L'aigua, com a recurs fonamental per a la vida, ha acompanyat i modelat la història de la humanitat des de les primeres civilitzacions, esdevenint un factor determinant per al desenvolupament social, econòmic i cultural de pobles i ciutats. La seva gestió, vinculada tant a la tècnica com al coneixement empíric i al simbolisme, ha estat clau per entendre l'evolució de les societats i la seva relació amb el medi.

En aquest context, l'exposició temporal El valor de l'aigua. Objectes per a la seva gestió i ús, comissariada per Isabel Fernández del Moral i presentada al Museu del Disseny - Disseny Hub Barcelona del 3 d'octubre de 2025 a l'11 de gener de 2026, exhibeix més d'un centenar de peces, totes procedents de la col·lecció patrimonial del Museu del Disseny, i proposa als visitants un recorregut històric de gairebé un mil·lenni, des de l'època medieval fins als nostres dies, tot convidant a reflexionar sobre els reptes ambientals i socials actuals derivats de la crisi climàtica global. Aquesta mostra s'insereix dins del marc conceptual de l'exposició permanent Matter Matters. Dissenyar amb el món, que analitza la intersecció entre materials, disseny i sostenibilitat, establint un diàleg entre patrimoni, disseny i pràctiques contemporànies de gestió responsable dels recursos naturals.

Context històric i cultural

L'exposició destaca la riquesa del patrimoni cultural i material associat al cicle de l'aigua a través d'una selecció heterogènia de peces que inclouen des de tenalles, càntrirs, gibrells i brocals de pou andalusins dels segles XII i XIII fins a aixetes monocomandament del segle XXI. Aquests objectes evocuen les tècniques ancestrals i les funcions pràctiques relacionades amb la captació, l'emmagatzematge i l'ús de l'aigua, alhora que constitueixen testimonis de la tecnologia tradicional i de les cosmovisions culturals en què l'aigua simbolitzava la vida i la purificació. Dins d'aquest conjunt, destaca especialment la col·lecció medieval procedent de les voltes gòtiques barcelonines, on l'austeritat decorativa subratlla la funcionalitat i l'eficiència de la ceràmica tradicional, vinculada a una economia circular i a les pràctiques domèstiques quotidianes.

Els àmbits temàtics de l'exposició

El discurs museogràfic s'estructura al voltant de les etapes del cicle de l'aigua.

L'àmbit **Obtenir l'aigua** presenta una selecció d'objectes que il·lustren les diverses tècniques històriques de captació i transport d'aquest recurs essencial. S'exhibeixen elements vinculats a la recollida d'aigua de pluja com teules, canals, tubs pluvials; brocals de pou i poals, així com recipients i sistemes destinats al transport d'aigua des de fonts comunitàries.

Aquest conjunt posa de manifest l'esforç constant i la creativitat desplegats per les societats del passat per garantir l'abastiment abans de la implantació dels sistemes moderns d'aigua corrent. Els diferents objectes exposats, que van des dels brocals medievals fins a les canonades de PVC dels anys setanta, exemplifiquen l'evolució tecnològica de la captació i la conducció de l'aigua, i permeten entendre el pas d'un sistema basat en solucions artesanals a una infraestructura progressivament industrialitzada i urbanitzada, on tot és tan aparentment senzill com obrir una aixeta.

Teules, Barcelona, 1651-1699. MCB 62767, MCB 62820

Aixeta monocomandament. Equip Roca,
Compañía Roca Radiadores, S.A., Gavà, 1973.
MADB 135773

Teula, Fábrica Hijo de Jaime Pujol y Bausis,
Esplugues de Llobregat, 1875-1924. MCB 142859

L'àmbit **Retenir l'aigua** està dedicat als grans recipients, com les tenalles i els cànirs, destinats a l'emmagatzematge i la conservació de l'aigua per garantir-ne l'abastiment diari. Aquest conjunt posa l'accent en l'ús racional d'aquest recurs, especialment en contextos preindustrials en què la seva disponibilitat era limitada i calia gestionar-la amb criteri i mesura. Les peces exposades, que inclouen una important col·lecció de tenalles de terracota, datades majoritàriament entre els segles XIV i XVII, exemplifiquen una llarga tradició artesanal i un elevat domini tècnic. Moltes d'aquestes presenten decoracions incises o policromades que, més enllà del valor estètic, reflecteixen el saber acumulat en la creació de recipients eficaços per a la conservació de l'aigua. A través d'aquests objectes, es manifesta la importància que adquiria la disponibilitat quotidiana d'aigua i la necessitat de racionalitzar-ne l'ús, un element fonamental en societats conscients dels límits dels seus propis recursos.

Tenalla, Paterna, 1400-1499 MCB 63492

Aiguamans, Catalunya, 1700-1799 MCB 40113

Gerra, Paterna, 1375-1424 MCB 19605

L'àmbit **Usar l'aigua** presenta una àmplia varietat d'objectes domèstics —gerres, gots, aiguamans, gibrells, cubells, etc.— que il·lustren els múltiples usos de l'aigua en activitats quotidianes com l'alimentació, la higiene personal i la neteja de la llar. Aquest conjunt posa de manifest fins a quin punt l'aigua era indispensable en la vida diària, fins i tot abans de la generalització dels sistemes d'aigua corrent al segle XX, quan encara calia transportar-la i gestionar-la de manera manual. Els utensilis exposats reflecteixen tant les funcions pràctiques associades al seu ús com els valors culturals i socials que l'aigua representava en l'àmbit domèstic.

Gerra, Barcelona, 1400-1499 Procedent de la volta de l'antic Hospital de la Santa Creu de Barcelona.
MCB 62761

Broc, GR Industrial Design (2005), Balvi Aqua Jar
Data: 2008. Data de producció: 2009-2010. MDB
1527

Gerra i bací de barber, Cristóbal Torres. Real
Fábrica de Loza Fina y Porcelana de Alcora,
1727-1749, MCB 17846 i 4142

La secció també evidencia l'evolució en els materials i les formes de fabricació, mostrant el pas progressiu de la ceràmica i el metall cap a materials industrials com l'acer inoxidable o els plàstics reciclats, amb peces reconegudes per premis de disseny com els Delta d'Or. Aquesta transformació material exemplifica els canvis tecnològics i socials que han influït en la manera de percebre i utilitzar l'aigua, des de la seva manipulació directa fins a la seva gestió automatitzada en entorns urbans.

A més, la mostra convida a reflexionar sobre el consum ocult o invisible d'aigua associat a la vida contemporània, especialment el que es vincula a la producció d'energia elèctrica i a l'ús de tecnologies digitals. Aquest nou escenari amplia la noció tradicional d'ús domèstic i planteja la necessitat de reconsiderar l'impacte global del nostre model de consum, posant de relleu que, més enllà de les pràctiques quotidianes, l'aigua continua essent el recurs central que sosté la nostra manera de viure.

Innovació sostenible i compromís institucional

La proposta expositiva El valor de l'aigua. Objectes per a la seva gestió i ús s'inscriu en diàleg directe amb l'exposició permanent Matter Matters. Dissenyar amb el món, amplificant-ne la reflexió sobre la sostenibilitat material i les conseqüències ambientals de la substitució progressiva de materials tradicionals —com la ceràmica— per derivats petroquímics i plàstics. Ambdues mostres comparteixen l'objectiu d'analitzar l'ús que fem dels recursos i promoure una cultura del disseny orientada a l'economia circular, la reducció de la petjada ecològica i l'adopció de pràctiques responsables.

Aquesta coherència temàtica s'estén al mateix edifici del Disseny Hub Barcelona, concebut com un dels espais arquitectònicament més sostenibles de la ciutat, amb un sistema avançat de gestió hídrica que integra la captació, l'emmagatzematge i el tractament d'aigües pluvials i freàtiques per al subministrament d'inodors, abocadors i sistemes de climatització. Les aixetes electròniques amb cabal regulat i els circuits tancats d'aigua de refrigeració reflecteixen, des de la mateixa infraestructura museística, la voluntat de fer del DHub un exemple de sostenibilitat activa i mesurable.

En aquest context, la col·laboració amb l'Oficina de Canvi Climàtic i Sostenibilitat de l'Ajuntament de Barcelona amb motiu de l'exposició El valor de l'aigua reforça el compromís institucional amb la divulgació d'aquest model,

mitjançant programes de conscienciació i activitats educatives que promouen un ús racional de l'aigua i sensibilitzen sobre els reptes de la crisi climàtica en el context urbà actual.

Públic destinatari i experiència de visita

La proposta expositiva s'adreça a un públic ampli i divers, que inclou professionals, experts en patrimoni, dissenyadors, estudiants i ciutadans sensibilitzats amb la conservació ambiental, però també a qualsevol visitant interessat en comprendre una temàtica universal com és l'aigua, abordada des d'una tesi clara i accessible: el valor que aquest recurs essencial té per a la vida i per a la cultura, eix conceptual que dona títol a l'exposició. L'experiència proposada combina coneixement acadèmic i sensibilització emocional, amb textos didàctics i objectes patrimonials que construeixen un recorregut capaç d'informar, commoure i estimular la reflexió crítica.

Per primera vegada, s'hi presenta una selecció significativa de la col·lecció de terrissa del Museu del Disseny, un fons fins ara poc conegut que destaca per la seva gran qualitat tècnica i pel seu interès patrimonial. Aquesta mostra permet descobrir la riquesa del patrimoni ceràmic vinculat a la gestió de l'aigua i reforça el missatge central de l'exposició: la necessitat de valorar, preservar i gestionar de manera sostenible un recurs fonamental per al futur de la humanitat.

Conclusió

El valor de l'aigua és una exposició que vincula de manera indestruïble el patrimoni, la cultura material i la sostenibilitat ambiental en un moment d'urgència ecològica global. Construïda des d'una tesi simple i universal —la importància essencial de l'aigua per a la vida i per al progrés de les civilitzacions—, la mostra proposa un recorregut que combina història, tècnica i reflexió contemporània sobre els desafiaments derivats de la crisi climàtica. La seva connexió conceptual amb l'exposició permanent Matter Matters. Dissenyar amb el món reforça l'aposta del Museu del Disseny per la innovació responsable i pel diàleg entre patrimoni, recerca i sostenibilitat, en coherència amb el propi edifici, reconegut com un dels espais més eficients i sostenibles de Barcelona.

Per primera vegada, la mostra dona visibilitat a una part notable de la col·lecció de terrissa del museu, un fons ampli i de gran qualitat històrica que en aquesta ocasió permet comprendre la relació entre cultura material i gestió de l'aigua al llarg dels segles. Aquesta recuperació patrimonial, al costat de propostes de disseny contemporani i tecnologies sostenibles, crea un pont entre el passat i el futur, convidant el públic a reconsiderar l'impacte de les seves pràctiques quotidianes.

L'exposició s'obre a tots els públics —professionals, experts, estudiants...—, però també a aquells ciutadans que, sense coneixements específics, volen entendre millor el valor d'un recurs compartit i fràgil. Des d'aquesta mirada integradora, El valor de l'aigua esdevé una crida a la creativitat, la intel·ligència i el respecte, promovent una nova cultura del disseny i del consum responsable que integri la memòria del patrimoni en la construcció d'un futur sostenible. Amb aquesta proposta, el Museu del Disseny consolida el seu paper com a centre de referència en el diàleg entre disseny, patrimoni, ecologia i responsabilitat social.

Bibliografia

Fitxa tècnica:

EXPOSICIÓ organitzada pel Museu del Disseny de Barcelona-DHub

Comissariat: Isabel Fernández del Moral

Gestió de la col·lecció: Sílvia Armentia, Teresa Bastardes, Laia Callejà, Sara Moreno

Coordinació: Teresa Bastardes, Adriana Mas Cucurell

Conservació: Veraicón: Carolina Jorcano

Gestió de la documentació: Nubilum: Ivanna López

Disseny de l'espai: Adriana Mas Cucurell

Disseny gràfic: Valentina Pulian

Producció: Croquis

Muntatge: Control. Soluciones en Logística Integral

Il·luminació: Ignasi Rosés

Traducció i correcció: Linguaserve

PUBLICACIÓ

Textos: Isabel Fernández del Moral

Coordinació editorial: Patrícia Altimira Ávalos

Traducció i correcció: Linguaserve

Disseny gràfic i maquetació: Valentina Pulian

Fotografies: Museu del Disseny; Estudio Rafael Vargas, Guillem Fernández-Huerta, La Fotogràfica

Impressió: Gràfiques Ortells

AGRAÏMENTS

Oficina de Canvi Climàtic i Sostenibilitat de l'Ajuntament de Barcelona; Alfons Romero (Associació Catalana de Ceràmica)

